

Ús crític i responsable de la informació

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Servei de Biblioteques, Publicacions i Arxius

Maig 2025

Sumari

1. La competència “Ús crític i responsable de la informació”
 - 1.1 Presentació
 - 1.2 Definició
 - 1.3 Objectius d’aprenentatge
2. Com incorporar la competència en les assignatures obligatòries
 - 2.1. Desplegament al grau
 - 2.1.1. Primer curs: introducció i fonaments
 - 2.1.2. Cursos posteriors de grau: aplicació i aprofundiment
 - 2.1.3. Treball Final de Grau
 - 2.2. Desplegament Màster
 - 2.2.1. Estudis de màster: especialització
 - 2.2.2. Treball Final de Màster
3. Avaluació i seguiment
4. Recursos i suport de les biblioteques

1. La competència “Ús crític i responsable de la informació”

1.1 Presentació

L'ús crític de la informació és un element essencial de l'alfabetització mediàtica i informacional (AMI), definida per la UNESCO com *“un conjunt d'habilitats essencials per fer front als desafiaments del segle XXI, incloent-hi la proliferació de la desinformació i la incitació a l'odi, la disminució de la confiança en els mitjans de comunicació i les innovacions digitals, en particular la Intel·ligència Artificial*¹.

El “Marc per al disseny i la implantació de titulacions de grau i màster de la UPC”, aprovat per Consell de Govern el 30 de maig de 2024, també es destaca la importància de l'ús crític de la informació com una eina fonamental per al desenvolupament professional i s'inclou dins dels resultats d'aprenentatge transversals a promoure entre l'estudiantat de grau i màster:

- Valors pel desenvolupament professional:
 - Sostenibilitat
 - Ètica i compromís social
 - Igualtat de gènere
- Eines pel desenvolupament professional:
 - Comunicació i habilitats interpersonals
 - Ús crític de la informació
 - Digitalització, dades i intel·ligència artificial
 - Innovació i emprenedoria

Segons aquest marc, els resultats d'aprenentatge transversals són de desplegament obligatori en els graus i recomanable en el cas dels màsters.

Aquest document elaborat pel Servei de Biblioteques, Publicacions i Arxius en col·laboració amb l'Institut de Ciències de l'Educació, recull i concreta tots els aspectes relacionats amb la competència Ús crític i responsable de la informació, incloent-hi la seva descripció, els objectius d'aprenentatge, metodologia docent, els continguts, la planificació d'activitats i els recursos d'informació associats.

¹ Alfabetización Mediática e Informacional | UNESCO, [en línia]. Recuperat de: <https://www.unesco.org/es/media-information-literacy> [consulta 14 març 2025].

1.2 Definició

En el document “[Marc per al disseny i la implantació de titulacions de grau i màster de la UPC](#)”, la competència genèrica C5. Ús crític de la informació es defineix com la capacitat per adquirir les habilitats per identificar, discriminar, planificar, comunicar i organitzar la informació, respectant-ne els drets d'autoria.

Aquesta competència suposa no només analitzar i avaluar la informació de manera crítica, sinó també determinar-ne la veracitat, la fiabilitat i la rellevància. Tanmateix, l'ús crític de la informació ha d'anar acompanyat d'altres habilitats complementàries per garantir-ne una aplicació efectiva.

En un entorn caracteritzat per la sobreinformació i l'impacte creixent de la intel·ligència artificial, el desenvolupament d'aquesta competència esdevé essencial per elaborar treballs acadèmics rigorosos, fonamentats en criteris de qualitat i guiats per valors i principis ètics.

1.3 Objectius d'aprenentatge

L'Annex II del document “[Marc per al disseny i la implantació de titulacions de grau i màster de la UPC](#)” estableix la descripció dels resultats d'aprenentatge de les competències transversals comunes de la UPC.

Pel que fa a l'Ús crític i responsable de la informació els resultats d'aprenentatge (coneixement, habilitat o competència) són els següents:

- Cerca i avalua críticament les fonts d'informació científico-tècnica, les dades i els continguts digitals que consulta. (competència)
- Planifica, identifica, discrimina, organitza i comunica la informació que gestiona. (competència)
- Coneix els drets d'autoria relacionats amb els treballs que elabora. (coneixement)
- Coneix i evita el plagi, citant correctament tota la informació (articles, fragments de llibres, etc.) i les eines generatives (chatbox, generadors d'imatges i multimèdia, etc.) que utilitza. (coneixement)
- Coneix les llicències d'accés obert (Creative Commons, etc.) que pot associar als treballs acadèmics. (coneixement)
- Desenvolupa el pensament crític i les habilitats d'anàlisi i raonament per a enfrontar-se a la sobreabundància d'informació i les fake-news. (competència)
- Verifica la fiabilitat i la rellevància de les fonts que consulta avaluant l'autoria, la imparcialitat i la precisió i considerant el context. (habilitat)
- Comprèn la informació complexa a partir de la pràctica de la lectura crítica de textos. (competència)

Per assolir-los, s'identifiquen els àmbits següents:

- **Cercar i gestionar la informació:**

- Identificar les necessitats d'informació i reconèixer el valor de la informació científica i tècnica per desenvolupar les activitats acadèmiques.
- Seleccionar les fonts d'informació més adequades segons la tipologia i el context.
- Aprendre a buscar i consultar les fonts d'informació: cercadors, catàlegs, bases de dades, Internet, etc.
- Organitzar i gestionar la informació de manera estructurada i efectiva.
- Organitzar, analitzar, sintetitzar, avaluar i fer un ús ètic de la informació.
- Organitzar i gestionar les dades de recerca.

- **Avaluar i verificar la informació:**

- Aplicar criteris per analitzar la fiabilitat, imparcialitat i rellevància de les fonts.
- Desenvolupar habilitats de pensament crític per a l'anàlisi i el raonament davant la sobreabundància informativa i la desinformació.
- Verificar l'autoria i la precisió de la informació en funció del context.

- **Ús crític i responsable de la informació:**

- Conèixer i aplicar correctament els drets d'autoria, les llicències d'accés obert i les normes de propietat intel·lectual.
- Fer un ús responsable de la IA.
- Evitar el plagi i citar adequadament fonts, textos i continguts generats per IA.
- Utilitzar estils de citació i referències bibliogràfiques apropiades.
- Analitzar l'autenticitat i la precisió de la informació publicada a plataformes digitals per garantir la creació de contingut responsable i de confiança.

- **Elaborar un treball acadèmic:**

- Redactar, estructurar i presentar la informació de manera clara i coherent.
- Crear i compartir continguts respectant les normatives de publicació i difusió acadèmica.
- Explorar les possibilitats de publicació en accés obert per augmentar la visibilitat i impacte del treball acadèmic.

2. Com incorporar la competència en les assignatures

El desenvolupament d'aquesta competència s'articula com un itinerari flexible i progressiu, aplicable a totes les titulacions de grau i màster de la UPC. Es desplega de manera progressiva i iterativa al llarg del recorregut acadèmic amb especial incidència en l'elaboració del treball final d'estudis (TFG/TFM).

A més, la seva integració s'adapta a les diferents modalitats de formació: presencial, virtual, síncrona i asíncrona.

2.1 Desplegament al grau

Al llarg de tot l'itinerari de grau, la competència es desplega en assignatures obligatòries, especificant l'abast, l'enfocament i els mecanismes de verificació de l'assoliment, en coordinació amb les persones responsables/coordinadores de cada assignatura.

2.1.1. Primer curs de grau: introducció i fonaments

S'introdueixen els fonaments de la competència en assignatures obligatòries, garantint un mínim d'1 hora lectiva i 1 hora de treball autònom.

GRAU 1r. curs	• Identificar les biblioteques com a referents en l'accés i la gestió de la informació científico-tècnica. • Conèixer els serveis i les eines que la biblioteca ofereix per a la gestió de la informació • Definir i contextualitzar temes de cerca i aplicar estratègies eficients de cerca d'informació. • Conèixer les principals fonts d'informació i saber-les utilitzar adequadament. • Verificar, interpretar i sintetitzar la informació en la generació del propi coneixement. • Comprendre l'ús de la IA generativa en els processos acadèmics i aplicar-los de manera responsable. • Conèixer els formats de citació de les publicacions • Fer un ús ètic i responsable de la informació per evitar el plagi i respectar els drets d'autoria i les lleis de copyright.
--	--

2.1.2 Cursos posteriors de grau: aplicació i aprofundiment

En els cursos posteriors, la competència es desplega preferentment en assignatures on es requereixi la cerca, la gestió i l'avaluació d'informació, posant especial èmfasi en la seva aplicació dins l'àmbit temàtic específic de cada assignatura. És a dir, en aquelles matèries que incloguin tasques o continguts que requereixin un ús crític i responsable de la informació.

Es requereix entre 6 i 12 hores de dedicació distribuïdes entre hores lectives i treball autònom.

GRAU resta de cursos	• Detectar les diferents necessitats d'informació en cada fase de l'aprenentatge. • Localitzar i seleccionar les principals fonts d'informació científico-tècnica específiques de l'àmbit d'estudi. • Accedir i usar adequadament les diferents fonts d'informació. • Verificar, interpretar i sintetitzar la informació de manera crítica. • Presentar la informació de manera rigorosa, evitant el plagi i respectant les lleis de copyright i els drets d'autor. • Conèixer i aplicar formats de citació. • Utilitzar eines i/o gestors de referències bibliogràfiques per organitzar els recursos d'informació de manera eficient. • Aplicar la metodologia del treball acadèmic.
---	---

2.1.3 Treball de Fi de Grau

Finalment, per a l'elaboració del TFG, s'ofereix una formació centrada en les tècniques de l'elaboració de treballs científics. Sempre que sigui possible, aquesta formació es desenvolupa de manera més tutoritzada i en coordinació amb la direcció dels TFG.

TFG	• Conèixer els requeriments i la normativa del centre docent. • Dissenyar el pla metodològic adequat per al treball de fi d'estudis. • Identificar les diferents fases del procés d'elaboració del treball acadèmic i definir una metodologia clara per organitzar el desenvolupament del treball. • Diferenciar entre dades, informació i coneixement. • Identificar i expressar de manera clara i concreta les necessitats d'informació. • Conèixer, seleccionar i explotar de manera eficient les fonts d'informació més adequades i rellevants. • Aplicar criteris d'avaluació i comparació dels resultats obtinguts
------------	--

	per seleccionar la informació més fiable i pertinent. • Utilitzar correctament les tècniques de citació i elaboració de referències bibliogràfiques. • Incorporar de forma ètica la informació d'altres autories, fent un ús responsable de les cites, les referències bibliogràfiques i les eines d'IA generativa. • Conèixer i respectar els drets d'autoria incloent-hi la propietat intel·lectual i les llicències Creative Commons. • Definir una estructura clara i coherent del treball, mantenint una coherència d'estils i cuidant la qualitat lingüística del text. • Preparar la defensa, posant especial atenció en la claredat del discurs, l'estructura del contingut a exposar i el llenguatge corporal.
--	--

Pel que fa al desplegament de la competència fora de les assignatures, es proposen diversos formats adaptats a les necessitats específiques i als àmbits d'especialització.

2.2 Desplegament al màster

2.2.1. Estudis de màster: especialització

Als estudis de màster, la competència es desenvolupa amb més profunditat que en els estudis de grau adaptant-se a l'àmbit d'especialització i fent ús de recursos d'informació més tècnics i científics. La seva integració a les assignatures continua sent clau per assolir els objectius d'aprenentatge.

Es requereix entre 6 i 12 hores de dedicació distribuïdes entre hores lectives i treball autònom.

Màster	• Familiaritzar-se amb l'estructura i el format dels diferents tipus de documents científico-tècnics. • Conèixer les possibilitats de publicació i difusió de la informació en accés obert mitjançant llicències Creative Commons. • Utilitzar mitjans o plataformes adequades per publicar i compartir informació. • Aplicar els coneixements de propietat intel·lectual i drets d'autoria en la publicació acadèmica. • Augmentar la visibilitat i l'impacte de la producció acadèmica mitjançant estratègies de difusió pertinents.
---------------	--

2.2.2. Treball Final de Màster

Es proporciona formació per orientar l'estudiant en l'elaboració i defensa del TFM, amb especial atenció a les tècniques de cerca, citació i redacció científica.

TFM	• Identificar les diferents fases del procés d'elaboració del treball acadèmic i definir una metodologia clara per organitzar el desenvolupament del treball. • Diferència entre dades, informació i coneixement. • Conèixer com gestionar les dades de recerca i com accedir i usar els repositoris de dades. • Identificar i expressar de manera clara i concreta les necessitats d'informació. • Conèixer, seleccionar i explotar de manera eficient les fonts d'informació més adequades i rellevants. • Aplicar criteris d'avaluació i comparació dels resultats obtinguts per seleccionar la informació més fiable i pertinent. • Utilitzar correctament les tècniques de citació i elaboració de referències bibliogràfiques per evitar el plagí. • Incorporar de forma ètica la informació d'altres autories, fent un ús responsable de les cites, les referències bibliogràfiques i les eines d'IA generativa. • Conèixer i respectar els drets d'autoria incloent-hi la propietat intel·lectual i les llicències Creative Commons. • Definir una estructura clara i coherent del treball, mantenint una coherència d'estils i cuidant la qualitat lingüística del text. • Preparar la defensa, posant especial atenció en la claredat del discurs, l'estructura del contingut a exposar i el llenguatge corporal.
-----	---

Utilitzar eines i/o gestors de referències bibliogràfiques per organitzar els recursos d'informació de manera eficient.

3. Avaluació i seguiment

S'estableixen criteris específics d'avaluació adaptats al nivell d'aprofundiment de la competència per mesurar-ne l'assoliment.

L'avaluació es fonamenta en evidències pràctiques com exercicis, treballs i presentacions, a més, s'adapta a la modalitat de la formació (presencial, virtual, síncrona o asíncrona).

Es promou la participació activa de l'estudiant mitjançant autoavaluació, coavaluació i rúbriques i es garanteix un *feedback* continu per afavorir la millora autònoma.

4. Recursos i suport de les biblioteques

Les biblioteques han de jugar un paper clau en el desplegament de la competència, oferint:

- Col·laboració amb el professorat en el co-dissenyar de continguts i activitats.
- Elaboració de materials didàctics i instruments d'avaluació adaptats a les diferents modalitats de formació.
- Impartició de sessions dins les assignatures de grau i màster.
- Suport individual i en grup a l'estudiantat en l'elaboració del treball final d'estudis.